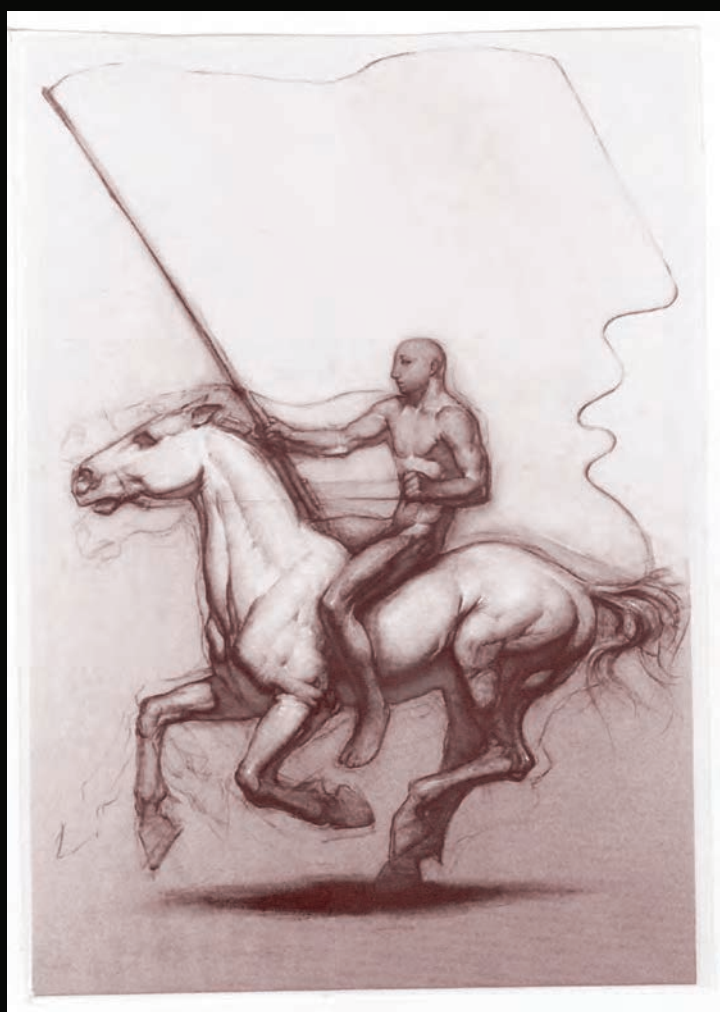

Josep-Antoni Ybarra

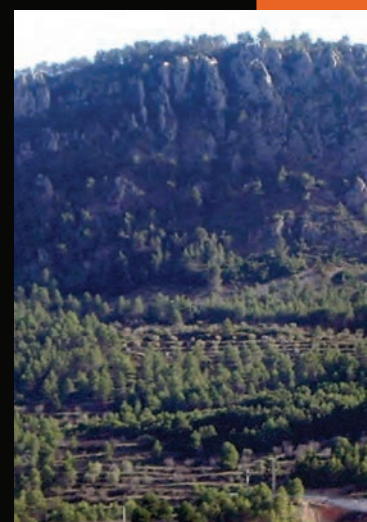
Un territori per al desenvolupament

Les comarques centrals valencianes davant el seu futur

Estudios y Documentos

9

Un territori per al desenvolupament

Les comarques centrals valencianes
davant el seu futur

Josep-Antoni Ybarra

UNIVERSITAT DE VALÈNCIA

Col·lecció: Desarrollo Territorial
Serie Estudios y Documentos, 9
Director: Joan Romero

Aquesta obra està sota una Llicència Creative Commons Reconeixement-NoComercial-SenseObraDerivada 4.0 Internacional.

© Del text: Josep-Antoni Ybarra, 2011
© D'aquesta edició: Universitat de València, 2011

DOI: <http://dx.doi.org/10.7203/PUV-OA-8183-0>

ISBN: 978-84-370-8182-3 (Paper)
ISBN: 978-84-370-8183-0 (PDF)

Edició digital

CONTINGUTS

PRESENTACIÓ.....	7
Capítol 1. LES COMARQUES CENTRALS VALENCIANES I L'OCDE. RAONS D'UNA CONVERGÈNCIA.....	9
Capítol 2. UNA PRESENTACIÓ DE LES CCV. EL PERQUÈ D'UNA ESTRATÈGIA DAVANT DEL SEGLE XXI.....	13
Capítol 3. PREGUNTES CLAU PER A LA REDACCIÓ DE L'INFORME DE LES COMARQUES CENTRALS.....	17
Capítol 4. COMARQUES CENTRALS VALENCIANES. ESTRATÈGIES DE DESENVOLUPAMENT.....	21
Capítol. 5. ALTRES ASPECTES PER AL DESENVOLUPAMENT DEL PROJECTE DE CCV.....	39
Capítol 6. CULTURA EMPRESARIAL I XARXES D'INFORMACIÓ EN LES CCV.....	47

PRESENTACIÓ

Aquest llibre ve a ser el compendi dels treballs que l'autor ha fet, en diferents moments de la seua trajectòria professional, sobre les Comarques Centrals Valencianes (CCV). Bàsicament s'hi recullen dos blocs de treballs.

En primer lloc, hi ha els realitzats com a consultor per a l'OCDE, quan aquesta institució decideix centrar els seus estudis sobre desenvolupament econòmic d'àrees intermèdies de diverses parts del món (no rurals, ni tampoc metropolitanes) i, entre d'altres, escull les CCV. Això es va produir a finals de 1998. La demanda concreta de l'OCDE fou que l'autor, basant-se en els seus coneixements, analitzara les potencialitats i els límits de les CCV en una dinàmica de desenvolupament. Això és el que es fa en el capítol 4 d'aquest escrit titulat **Comarques Centrals Valencianes. Estratègies de desenvolupament**. No obstant això, els membres de l'equip de redacció dels informes definitius de l'OCDE necessitaven informació i coneixement d'altres aspectes relatius a la realitat de les CCV que havien d'analitzar. Per aquest motiu, al llarg del procés es van redactar, com a complementaris, altres documents parcials que complien aquesta funció; d'ací els capítols 1, 2, 3 i 5 d'aquest llibre. En síntesi, es tracta de posar de manifest l'existència d'un territori amb potencialitats assenyalades per al desenvolupament social i econòmic, però limitat per alguns entrebancs fonamentalment de tipus administratiu. Destaca l'existència de vincles que es manifesten de formes molt diverses, per la història, la tradició, la cultura, la llengua, l'ús del territori, les aspiracions socials, la mobilitat social; la forma com els subjectes fan per a aconseguir un benestar és semblant entre si i ho fan de forma diferent de la d'altres territoris.

El segon bloc de treballs recull els que es van fer per al Consorci de les CCV al maig de l'any 2000. En aquell moment, sota els auspicis del Programa Terra de la Unió Europea, es va desenvolupar un projecte anomenat "Concertació, gestió integrada i desenvolupament sostenible en les zones costaneres de la Unió Europea", projecte en què participaven, juntament amb les CCV, el Conseil Général de la Gironde, Aquitaine (França) i l'Associação de Municipios do Val do Lima (Portugal). Se'm demanà que destacara els aspectes relatius a la **cultura empresarial i les xarxes d'informació a les CCV**; el resultat és el que es recull en el capítol 6 d'aquest llibre. Es tracta d'analitzar els trets que poden resultar diferenciadors i definitoris en les formes de comportar-se de l'empresa i de l'empresari de les CCV i que poden resultar claus en el seu desenvolupament.

Més d'una dècada després de fer aquells treballs, l'autor veu l'oportunitat de traure a llum els originals que li van servir per a redactar altres informes més generals. Considerem que l'especificitat dels treballs que presentem pot col·laborar al projecte de conformar un espai amb característiques suficients per a dissenyar un futur, en què la senda de desenvolupament permeta un major i millor benestar als seus habitants.

Inicialment els textos foren redactats alguns d'ells en castellà i d'altres en anglès, en tant que l'interlocutor així ho demanava (l'equip de redactors de l'informe de l'OCDE i del Programa Terra). Ara, per coherència lingüística amb aquells de qui es parla, aquesta recopilació general es fa en valencià. Es per això que cal agrair al Servei de Promoció del Valencià de la Universitat d'Alacant, en especial a Josep Forcadell i a Jordi Davó, l'esforç fet en traduir els escrits originals. Igualment es cosa d'agrair a la Universitat de València, al seu Servei de Publicacions, i especialment al professor Joan

Romero, director de la col·lecció "Desenvolupament Territorial", el seu estímul per publicar-lo i el fet de que aparega a la llum aquest llibre. I ja per fi, agrair al meu departament de la Universitat d'Alacant que m'ha possibilitat el treballar en allò que m'ha fet creure en que el treball científic pot ser una ferramenta per a millorar la situació de la gent que ens envolta, en aquest cas, la gent que viu i treballa en les CCV.

Com no podia ser d'altra manera, estic en deute amb la gent de les CCV, no sols per l'afecte personal que m'han mostrat al llarg de tan de temps, sinó perquè son la senyal d'identitat d'un poble que mostra la ferma voluntat de tenir un futur digne respectant el seu passat.

1. LES COMARQUES CENTRALS VALENCIANES I L'OCDE. RAONS D'UNA CONVERGÈNCIA (*)

El llibre que es presenta té el títol d'**Informe Regional. Les Comarques Centrals Valencianes**. És el resultat de l'estudi preparat per l'OCDE sobre les Comarques Centrals Valencianes (d'ara en endavant CCV). Això requereix preguntar-se per les raons que han fet possible aquest treball, que ha sigut llarg, intens i amb la participació d'un nombrós grup de professionals procedents de diverses institucions, experts en temes relatius a desenvolupament regional. Per què l'OCDE s'ha interessat per una realitat econòmica i social com la de les CCV? Què li pot resultar atractiu en aquest territori? Igualment, cal preguntar-se quina oportunitat poden trobar aquestes comarques en el moment en què l'OCDE ha realitzat un profund treball sobre les seues peculiaritats? La resposta que pot donar-se és necessària: hi ha una coincidència d'interessos; a l'OCDE, li interessen les CCV com a cas d'estudi i com a punt de suport per a l'elaboració i proposta de polítiques de desenvolupament, i a les CCV els resulta convenient que una institució de la reputació científica i tècnica de l'OCDE reflexione sobre els aspectes que possibilitaran el seu millor desenvolupament.

La idea més general que es té sobre l'OCDE és la de ser un organisme econòmic internacional on s'agrupen els països més avançats del món. Al seu si, es suggereixen propostes i orientacions de política econòmica als diversos governs per a aconseguir nivells de desenvolupament i benestar pròspers i estables. Així, les seues propostes més conegudes giren entorn d'aspectes sobre les polítiques monetàries, pressupostàries, laborals, financeres, públiques, etc. En general, fan referència a les polítiques macroeconòmiques i les reformes que consideren més urgents als països que en formen part. Existeix, a més, un centre d'interès entre els objectius de l'OCDE amb propòsits més concrets: identificar territoris que arriben a nivells de desenvolupament òptims, per a aprofundir en els mecanismes que els expliquen, i elaborar propostes perquè els governs que ho consideren oportú puguin adoptar els suggeriments que l'OCDE arriba a plantejar en funció de les experiències que es tenen. El Servei de Desenvolupament Territorial de l'OCDE és l'encarregat d'aquesta línia de treballs, que pretén aprofundir en l'anàlisi de la realitat i en la problemàtica de zones intermèdies, amb preponderància de ciutats de dimensió reduïda, on les estructures productives es basen en empreses de petita dimensió, d'origen tradicional i familiar, amb una estreta relació entre medi, societat i economia i un marcat nexa entre passat i futur.

Aquest centre d'interès és en concret el de la realitat de les CCV i, per això, la coincidència. Així doncs, les CCV apareixen com un cas d'estudi per a l'OCDE, però al seu torn, i en tant que l'experiència de l'OCDE l'avalua, aquest treball desxifra el que són les qüestions problemàtiques més significatives i adjunta les millors propostes perquè les CCV aconseguisquen un desenvolupament concorde a les seues majors potencialitats.

(*) Aquest text es va escriure per a la presentació del llibre que l'OCDE va preparar com a informe final sobre les Comarques Centrals Valencianes. El llibre es va presentar els dies 27-29 de juny de 2001, a l'EPSA d'Alcoi, amb el títol **Informe Regional. Las Comarcas Centrales Valencianas**, amb el suggerent subtítol d'**Estrategias para el desarrollo territorial de Regiones Intermedias**.

Les hipòtesis de partida sobre la dinàmica de desenvolupament de les CCV es poden situar en el fet que, per als seus habitants, les CCV sempre han existit, però mai s'han reconegut de forma explícita. Aquestes comarques són un espai físic i humà amb formes homogènies quant a la manera de relacionar-se la gent amb el medi. Aquesta homogeneïtat ha derivat en l'aparició de vincles que es manifesten de formes molt diverses, per la història, la tradició, la cultura, la llengua, l'ús del territori, les aspiracions socials, la mobilitat social; la forma com els subjectes fan per a aconseguir un benestar és semblant entre si i ho fan de forma diferent de la d'altres territoris.

No obstant això, les potencialitats que es deriven de l'homogeneïtat, s'han vist retardades per dues raons. En primer lloc perquè les CCV es localitzen en un espai físic que ha estat entre dos grans pols d'atracció, València i Alacant, ambdós capitals de província, que han limitat i succionat -moltes vegades per raons administratives- les capacitats d'aquests espais intermedis. En segon lloc, el retard de les seues potencialitats deriva de la pròpia conformitat quant la forma com fins el moment s'han desenvolupat les circumstàncies.

Per tant, si sempre ha existit la realitat de les CCV i la seua potencialitat, per què ara es pretén activar una estratègia que pose de manifest les seues capacitats? De les moltes raons que es poden argumentar, en destacarem tres. En primer lloc, hi ha la pretensió de voler aconseguir amb racionalitat un futur òptim. Així, si fins al moment l'esdevenir econòmic i social a les CCV s'ha plantejat sobre la base de l'espontaneïtat i dels esdeveniments que, amb major o menor fortuna, hi han tingut lloc de manera natural i lògica, ara com ara l'articulació racional d'un espai físic, econòmic i social entorn de les CCV pot multiplicar-ne exponencialment les potencialitats. En segon lloc, per raons de dimensió -d'escala-, cal prendre conjuntament posicions en el marc de les CCV; les noves circumstàncies econòmiques, socials, administratives i polítiques en què qualsevol espai econòmic europeu es desenvoluparà recomanem haver previst quina pot ser la nova posició de les CCV. En tercer lloc, la globalització de l'economia i de la societat, és un nou element que exigeix respondre a economies i societats tan obertes a l'exterior com la de les CCV; si es pretén ser competitiu en la globalització, les regions han de desenvolupar les seues potencialitats. Totes aquestes circumstàncies fan que la major part de la societat civil de les CCV, al voltant de les seues forces socials, econòmiques i polítiques, perceben la necessitat d'articular un projecte en torn de les CCV. Quin serà aquest projecte? Simplement potenciar aquest espai, d'acord amb el desig no sols de recuperar un passat harmònic entre societat, economia i territori, sinó de guanyar un futur que permeta aconseguir una millora en la qualitat de vida. L'estudi que presenta l'OCDE vol contribuir a aconseguir aquest projecte.

Quins elements destaca l'estudi-treball-informe de l'OCDE com a essencials per a arribar a la competitivitat necessària d'aquest territori? Bàsicament són elements d'accessibilitat, comunicabilitat i governança, en el sentit ampli que aquests termes tenen. En aquests elements es percep que articular mesures per a la promoció de les CCV, millorar la relació entre les distintes esferes de presa de decisions, dur a terme programes de millores mediambientals, promoure instituts de formació intermedis entre la universitat i l'empresa, desenvolupar infraestructures de comunicació física i virtual, ampliar els serveis reals dels instituts tecnològics, etc. són algunes de les propostes concretes que l'OCDE planteja. Aquestes mesures se centren en tres blocs de propostes específiques:

- a. Les que giren entorn del foment dels sistemes de producció locals que són l'espina dorsal del creixement de les CCV. La classe de propostes ha de ser potenciar una formació adaptada a les necessitats dels sistemes productius locals, dotar els instituts tecnològics de millors mitjans per a avançar-se a les necessitats que l'empresa pot tenir i, finalment, desenvolupar la cooperació interempresarial a fi de fer front a interessos específics.
- b. Un segon grup d'accions tractaria de compatibilitzar el desenvolupament amb les millores del medi i l'entorn. Es concreta en mesures per a la qualificació dels processos, dels productes i la diferenciació d'aquests processos i d'aquests productes en tots els sectors productius tradicionals i en els que es puguem desenvolupar.
- c. Finalment, cal saber com dur a terme aquestes accions, ço és, plantejar-se la governança del procés. Per a això, les propostes se centren a responsabilitzar els subjectes que han de ser-ne protagonistes. Es recorre a la dinàmica de cooperació que ha de prevaldre per a assolir aquests objectius, però sobretot es planteja que el procés de presa de decisions ha de fer-se amb la suficient autonomia de les parts. Amb això, es planteja que el disseny i les propostes de les accions a desenvolupar han de sorgir de les associacions empresarials, dels representants territorials, de les comarques funcionals i dels sistemes productius locals. Els processos territorials de descentralització i de responsabilització han de partir dels àmbits més generals fins a arribar als més específics.

En definitiva, es tracta d'un informe que ve a concretar les recomanacions precises per a situar les CCV en una senda de creixement equiparable a les regions més avançades de l'àmbit occidental i que són precisament les que competeixen amb les CCV en un àmbit d'internacionalització com el que es presenta.

DESARROLLO TERRITORIAL

SERIE ESTUDIOS Y DOCUMENTOS

